

Çocuk hekimlerinin bilimsel araştırmaların raporlama kılavuzlarının kullanımı ile ilgili bilgi ve farkındalığı: kesitsel bir çalışma

Knowledge and awareness of optimal use of reporting guidelines in paediatricians: A cross-sectional study

Eda Karadağ Öncel¹, Sevgen Tanır Başaranoğlu¹, Kübra Aykaç¹, Ayça Kömürlüoğlu¹, Alkım Öden Akman², Sibel Kıran³

¹Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

²Ankara Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hematoloji Onkoloji Hastanesi, Ankara, Türkiye

³Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, Ankara, Türkiye

Cite this article as: Karadağ Öncel E, Tanır Başaranoğlu S, Aykaç K, Kömürlüoğlu A, Öden Akman A, Kıran S. Knowledge and awareness of optimal use of reporting guidelines in paediatricians: A cross-sectional study. Turk Pediatri Ars 2018; 53(3): 163-8.

Öz

Amaç: Bu çalışmada çocuk hekimlerinin bilimsel araştırmaların raporlama kılavuzları ile ilgili düşünce ve farkındalıklarının ve rutin pratikte bu kılavuzların kullanımının araştırılması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Bu kesitsel anket çalışması, Ankara'da bulunan en büyük iki çocuk hastanesinde çalışan çocuk hekimleri ile yapılmıştır. Çocuk hekimlerinden raporlama kılavuzları ve Sağlık Araştırmalarında Kalite ve Şeffaflığın Sağlanması [Enhancing the Quality and Transparency of Health Research] internet ağı ile ilgili olarak hazırlanan Türkçe 13 soruya yanıt vermeleri istenmiş ve bu kılavuzlar ile ilgili bilgi, farkındalık ve kullanım durumu araştırılmıştır.

Bulgular: Her iki merkezden 224 klinisyen çalışmaya katılmayı kabul etti (hedef topluluğun %56,4). Katılımcıların ortalama yaşları 34±9,24 iken, ortalama yaş 31 idi (en küçük-en büyük: 24-63 yaş) ve katılımcıların %71,4'ü kadındı. Katılımcılar meslek yaşamlarının ortalama 6 yılında (en küçük-en büyük: 1-39 yıl) idi ve %63,8'i bir bilimsel çalışmada araştırmacı olarak yer almıştı. Katılımcıların 45'i (%20) daha önceden raporlama kılavuzlarını biliyordu ve büyük kısmı bu kılavuzları dergilerden, kongrelerden ve seminerlerden duymuştu. Bunların 20'si (%26,6) kılavuzları kullanmıştı. Altmış beş (%29) katılımcı bir bilimsel araştırma değerlendirmişti, ancak bunların sadece üçü (%4,6) bu kılavuzları hakemlik yaparken kullanmıştı. Katılımcıların %83,5'i bu kılavuzlarla ilgili bilgi almak istediğini bildirdi. Her iki merkezde de bu kılavuzlarla ilgili bilgi düzeyi ve kullanım durumu benzerdi.

Çıkarımlar: Çocuk hekimlerinin bilimsel araştırmanın raporlama kılavuzları ile ilgili farkındalıkları ve kullanımları yetersizdir.

Anahtar sözcükler: Bilgi düzeyi, farkındalık, çocuk hekimi, raporlama kılavuzları

Abstract

Aim: The aim of this study was to investigate pediatricians' ideas and awareness of reporting guidelines of scientific researches, as well as the use of these guidelines in routine practice.

Material and Methods: This cross-sectional survey was conducted among pediatricians working at two of the largest pediatric hospitals in Ankara. The pediatricians were asked to complete a 13-item questionnaire in Turkish about reporting guidelines and the Enhancing the Quality and Transparency of Health Research internet network, and their level of knowledge, awareness, and use of these guidelines were investigated.

Results: A total of 224 physicians from both centers agreed to participate in the study (56.4% of the target population). The average age of the participants was 34±9.24 years, their median age was 31 (min-max: 24-63) years, and 71.4% were female physicians. The participants' median duration in their careers was 6 (min-max: 1-39) years and 63.8% had participated in a scientific study as a researcher. Forty-five (20%) of the participants had known about the reporting guidelines before and reported that they had most frequently heard about them via journals, congresses, and seminars. Twenty (26.6%) of these physicians had used the guidelines. Sixty-five (29%) of the participants had served as a reviewer for a scientific article, but only three (4.6%) stated that they had made use of the guidelines while reviewing the articles. Some 83.5% of the participants reported that they would like to be informed about reporting guidelines. Both centers had similar knowledge levels about the use of the guidelines.

Conclusion: The awareness and use of reporting guidelines of scientific researches by pediatricians is insufficient.

Keywords: Awareness, knowledge, pediatricians, reporting guidelines

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Eda Karadağ Öncel E-posta / E-mail: dredakaradag@gmail.com

Geliş Tarihi / Received: 20.10.2017 **Kabul Tarihi / Accepted:** 10.07.2018

©Telif Hakkı 2018 Türk Pediatri Kurumu Derneği - Makale metnine www.turkpediatriarsivi.com web adresinden ulaşılabilir.

©Copyright 2018 by Turkish Pediatric Association - Available online at www.turkpediatriarsivi.com

DOI: 10.5152/TurkPediatriArs.2018.6167

Giriş

Herhangi bir bilimsel disiplinde araştırmaların temel amacı, güncel bilgilere erişim sağlamanın yanısıra, o bilimsel alanın temel konuları hakkında bilgi elde etmektir. Araştırmaların tam ve şeffaf bir şekilde raporlanması; araştırmacıların, hakemlerin ve editörlerin bu bilgilere erişimini garantiye alacaktır. Bilimsel raporlamayı standardize etmek ve kalitesini artırmak üzere çeşitli araştırma türleri için raporlama kılavuzları geliştirilmiştir. Bu kılavuzlar içinde en iyi bilineni ve kendi türünün ilki, randomize kontrollü çalışmalar için 1996 yılında geliştirilmiş olan “Randomize Kontrollü Çalışmaların Raporlanması için Birleştirilmiş Standartlar Beyanı [The Consolidated Standards of Reporting Trials Statement for Reporting Randomized Controlled Trials (CONSORT)]” kılavuzudur (1). CONSORT kılavuzunun ortaya çıkması diğer kılavuzların hazırlanmasına temel oluşturmuştur. Bunların arasında en iyi bilinenler, “Sistemik Kılavuzlar Ve Metaanalizler İçin Sistemik İncelemeler ve Metaanalizlerin Şeffaf Olarak Raporlanması [Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA)]” kılavuzu, “Tanısal Doğrulama için Tanısal Doğruluk Çalışmaları Raporlama Standartları [Standards for the Reporting of Diagnostic Accuracy Studies (STARD)]” kılavuzu epidemiyolojide gözlemsel çalışmalar için “Epidemiyolojide Gözlemsel Çalışmaların Raporlanmasının Güçlendirilmesi [The Strengthening the Reporting of Observational Studies in Epidemiology (STROBE)]” kılavuzu ve deneysel hayvan çalışmaları için “Hayvan Araştırmaları Raporlama: In Vivo Deneysel Kılavuzları [Animal Research: Reporting of In Vivo Experiments (ARRIVE)]” kılavuzudur (2-5). Bu araştırma kılavuzlarına karşı artan ilgi nedeni ile Moher ve ark. (6) 2010 yılında bu tür sağlık araştırma raporlama kılavuzları geliştirenler için bu kılavuzların iyileştirilmesi ile ilgili bir çalışma yayınlamışlardır. Bu rehber, uzlaşmaya dayalı yöntemleri vurgulamış ve yoğun olarak, çok boyutlu bir açıdan uzlaşma oluşturulması ile ilgili bilgilerin yetersizliğine değinmiştir.

“Sağlık Araştırmalarının Kalite ve Şeffaflığının İyileştirilmesi [Enhancing the Quality and Transparency Of health Research (EQUATOR)]”, araştırmacılar, tıbbi dergi editörleri ve hakemler için kuralların raporlanması, araştırma fonları ve araştırma yayınları ile ilgili kaliteyi artırmak üzere kurulmuş olan bir organizasyondur (7). Bu organizasyonun amacı, bütün sağlık çalışmalarının tekrarlanabilirliği ve kullanımını geliştirmek üzere doğru, tam ve şeffaf raporlamayı sağlamaktır. Bu şekilde, sağlık araştırmalarının değeri artacak ve kullanımı az

olan sağlık araştırma projeleri için mali yatırımların ve insan emeğinin oranını en aza indirecektir. Başlangıçta, 2006 yılında yerel bir toplantıda oluşturulmuş olan bu organizasyon aracılığı ile araştırmacılar artık 284 raporlama kılavuzuna ulaşabilmektedirler (7). Bu kılavuzların çoğu, kontrol listeleri, akış şemaları ya da açık metin örnekleri ile birlikte bu kılavuzların kullanımını öneren dergilerin isimlerini içermektedir.

Hem bu raporlama kılavuzları, hem de EQUATOR iletişim ağı ile ilgili olarak, doktorlar arasında farkındalık düşük düzeydedir. Yazarlar, hakemler ve editörler arasında bu raporlama kılavuzları ile ilgili bilgi ve farkındalık düzeyi, çeşitli bilimsel alanlarda araştırılmıştır (8, 9), ama literatürde bu tür çalışmaların sayısı oldukça kısıtlıdır. Çocuk hekimlerinin bu raporlama kılavuzları ve EQUATOR iletişim ağı konusunda farkındalık ve bilgi düzeyleri ile ilgili çalışma da yoktur. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin başkenti olan Ankara'da en büyük çocuk hastanelerinden ikisinde çalışmakta olan (bir üniversite hastanesi ve bir eğitim ve araştırma hastanesi) çocuk hekimlerinde, farkındalık, bilgi düzeyi ve bu kılavuzların uygulanabilirliği ile ilgili düşünceleri araştırmaktır.

Gereç ve Yöntemler

Bu kesitsel araştırmada, Ankara'da bulunan en büyük çocuk hastanelerinden ikisi seçildi. Bu iki çocuk hastanesinde çalışan akademik çalışanların ve araştırma görevlilerinin bu konu ile ilgili bilgi ve farkındalık düzeyleri, EQUATOR ağı ve raporlama kılavuzları hakkında 13 maddelik bir anket uygulanarak Mart 2016 ile Haziran 2016 tarihleri arasında araştırıldı. EQUATOR, İngilizce olarak kılavuzlar yayınlayan ve raporlama kılavuzları için özel bir kaynak olarak hizmet veren kapsamlı bir ağıdır. Bu çalışmada, çocuk hekimlerine, EQUATOR sitesinde en iyi bilinen ve en sık kullanılan anketlerle ilgili soruların sorulmasına özel olarak dikkat edildi. Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu tarafından onaylandı (GO 16/29-8 22.02.2016). Çalışmaya katılmayı kabul edenler için Türkçe olarak 13 maddelik bir anket geliştirildi ve kendilerinden şu konular hakkında bilgi vermeleri istendi: yaş, cinsiyet, tıp mesleğinde hizmet yılı, anketin uygulanmasından önce herhangi bir bilimsel çalışmaya katılıp katılmadıkları, yayın sayıları, bilimsel makaleler için hakem olarak görev yapıp yapmadıkları, yapmışlarsa hakemlik sayıları, yayınlarında raporlama kılavuzlarını kullanıp kullanmadıkları, EQUATOR ağı ile ilgili bilgileri olup olmadığı ve varsa, nereden bilgi edindikleri, hangi ra-

porlama kılavuzlarını bildikleri ve bunları yazar ya da hakem olarak kullanıp kullanmadıkları, bu kılavuzların uygulanabilirliği hakkındaki düşünceleri ve bu kılavuzlarla ilgili olarak bilgilendirilmek isteyip istemedikleri soruldu. Geliştirilen anketin ön uygulaması başka bir hastanede çalışan 10 çocuk hekimi ile yürütüldü ve bu çocuk hekimlerianketi yaklaşık olarak 10 dk içinde doldurdıklarını ve anketin anlaşılır olduğunu ifade ettiler.

Katılımcılara en iyi bilinen ve en sık kullanılan raporlama kılavuzları olan CONSORT, STROBE, PRISMA, Konsensus Temelli Olgu Sunumu Raporlama [Consensus-based Clinical Case Reporting (CARE)], “Kalitatif Araştırma Raporlama Standartları” [Standards for Reporting Qualitative Research (SPQR)], STARD, “Raporlamanın Kalite Geliştirme Standartları [Standards for QUality Improvement Reporting Excellence (SQUIRE)], “Güçlenmiş Sağlık Ekonomik Değerlendirme Standartları [Consolidated Health Economic Evaluation Reporting Standards (CHEERS)], “Standart Protokol Maddeler: Uluslararası Çalışmalar için Öneriler [Standard Protocol Items: Recommendations for Interventional Trials (SPIRIT)], ARRIVE, “Randomize Olmayan Çalışmalar ile Değerlendirmelerin Şeffaf Raporlanması [Transparent Reporting of Evaluations with Nonrandomized Designs (TREND)], “Kılavuz Standardize Etme Konferansı [the Conference on Guideline Standardization (COGS)], “Genetik Birliktelik Çalışma Raporlarının Güçlendirilmesi [Strengthening the REporting of Genetic Association studies (STREGA)], ve “Hastane İlişkili Enfeksiyon Girişim Çalışmaları ve Salgın Raporları [Outbreak Reports and Intervention Studies of Nosocomial Infection (ORION)] isimli kılavuzları bilip bilmedikleri ve bu kılavuzları daha önce kullanıp kullanmadıkları da soruldu.

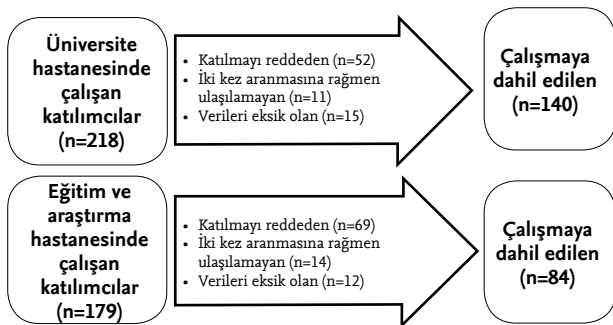
İstatistiksel çözümlenme

Bütün istatistiksel analizler, SPSS programı versiyon 20,0 (IBM Corp.; Armonk, NY, USA) kullanılarak gerçekleştirildi. Sayısal değişkenlerin değerleri, dağılımın

normalliğine bağlı olarak, ortalama±standart sapma ya da ortanca (en düşük-en yüksek) olarak verildi. Kategorik değişkenler, mutlak değerler ya da yüzde olarak verildi ve karşılaştırmalar ki-kare testi kullanılarak yapıldı. Sürekli değişkenler, bağımsız örneklem t testi kullanılarak karşılaştırıldı ve normal dağılım bulunmadığında, Mann-Whitney U testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık <0,05 olarak belirlendi.

Bulgular

Üniversite hastanesinde çalışan toplam 218 çocuk hekiminden 140'ı (%64,2) ve eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan toplam 179 çocuk hekiminden 84'ü (%46,9) çalışmaya katılmayı kabul etti. Böylece, iki merkezden toplam 224 çocuk hekimi çalışmaya katıldı (Şekil 1). Katılımcıların ortalama yaşı 34±9,24 ve ortanca yaşı 31 yaş (en düşük-en yüksek: 24-63 yaş) olarak saptanırken, %71,4 oranında kadın cinsiyet saptandı. Katılımcıların meslekte çalışma ortalama süresi 6 yıl (en düşük-en yüksek: 1-39 yıl) olarak bulundu ve %63,8'inin araştırmacı olarak bir çalışmada görev aldığı belirlendi. Katılımcıların yayın sayısı araştırıldığında, 41 (%18,3) katılımcının “Türkçe olarak kaç çalışma yayınladınız?” sorusuna yanıt vermediği, 70 katılımcının (%31,3) hiç Türkçe yayını olmadığı, 72 katılımcının (%32,1) beş ya da daha az sayıda Türkçe yayını olduğu ve 41 katılımcının (%18,3) beşten fazla Türkçe yayını olduğu saptandı. Katılımcıların 45 tanesi (%20,1) “İngilizce olarak kaç çalışma yayınladınız?” sorusuna yanıtlanmadı; 68 tanesinin (%30,4) İngilizce yayını yoktu, 46 tanesinin (%20,5) beş ya da daha az İngilizce yayını vardı ve 65 tanesinin (%29) beşten fazla sayıda İngilizce yayını vardı. Kırk beş tanesi (%20) raporlama kılavuzlarını daha önce duymuştu. En sık kullanılan ve bilinen kılavuzlar sorulduğunda, 23 katılımcının (%10,3) PRISMA'ı bildiği, 21 katılımcının (%9,3) CONSORT'u bildiği, 11 katılımcının (%4,9) ORION'ubildiği, sekiz katılımcının (%3,6) SQUIRE'i bildiği, altı katılımcının (%2,7) STROBE'i bildiği, beş katılımcının (%2,2) SPIRIT ve TREND'i bildiği, dört katılımcının (%1,8) CARE, SPQR, STARD, ARRIVE, STREGA'ı bildiği, üç katılımcının (%1,3) COGS'u bildiği ve iki katılımcının (%0,9) CHEERS'i bildiği saptandı. Raporlama kılavuzları hakkında bilgilendirilmiş olanların 12 tanesi (%26,6) aynı zamanda bu kılavuzları kullanmıştı. Katılımcılara bu kılavuzları nereden öğrendikleri sorulduğunda, 14 katılımcı (%31,1) bunları dergilerden öğrendiklerini, 13 katılımcı (%28,8) kongrelerden öğrendiklerini, altı katılımcı (%13,3) seminerlerden öğrendiklerini, beş katılımcı (%11,1) eğitim kurslarından öğrendiklerini ve yedi katılımcı (%15,5) diğer yollardan

Şekil 1. Çalışmanın akış şeması

öğrendiklerini ifade ettiler. Katılımcılara kılavuzlarla ilgili fikirleri sorulduğunda, 90 katılımcı (%40,2) soruyu yanıtlamadı, 112 katılımcı (%50) bir fikrinin olmadığını ifade etti, 14 katılımcı (%6,1) bunların yararlı olduğunu ifade etti, üç katılımcı (%1,3) bunların gerekli olduğunu, üç katılımcı (%1,3) konu hakkında yorum yapmak için yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, bir katılımcı (%0,4) bu kılavuzların sıklıkla kullanılmadığını ve bir katılımcı (%0,4) bu kılavuzların çok katı ve gereksiz olduğunu ifade etti. Katılımcılara bilimsel bir makale için hiç hakemlik yapıp yapmadıkları sorulduğunda, 65 katılımcı (%29) hakemlik yaptıklarını bildirdi ama bunlardan sadece üçü (%4,6) makaleler için hakemlik yaparken bu kılavuzları kullandıklarını belirtti. Katılımcıların EQUATOR ağı ile ilgili haberdarlık düzeyleri sorgulandığında, sadece %5,8'inin (n=13) EQUATOR'u bildiği saptandı. Ayrıca, bu katılımcıların 11'i (%84,6) daha önce bir çalışmaya katılmışlardı. EQUATOR hakkında nasıl haberdar oldukları sorulduğunda, dört katılımcı (%30,7) bunu hakemlik yaptıkları dergilerden öğrendiklerini, dört ka-

tılımcı (%30,7) kongrelerden öğrendiklerini, iki katılımcı (%15,3) seminerlerden öğrendiklerini ve üç katılımcı (%23) diğer yollardan öğrendiklerini ifade ettiler.

Katılımcıların %83,5'i raporlama kılavuzları hakkında bilgilendirilmeyi istediklerini ifade ettiler. Meslekte çalışma süresi ile bilgilendirilme isteği arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadı (p=0,462). Türkçe ve İngilizce olarak 10'dan az ve 10'dan fazla yayını olan katılımcılar karşılaştırıldığında, İngilizce olarak 10'dan fazla yayını olanlar ve bilgilendirilme isteği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenirken, Türkçe yayın sayısı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmedi (sırası ile p=0,024 ve p=0,211). Kılavuzlarla ilgili olarak bilgilendirilmek istemeyen 34 katılımcının 14'ünün yayınları vardı ve 11'inin 10'dan fazla sayıda yayını vardı. Diğer bir deyişle, daha fazla sayıda İngilizce yayını olanlar, raporlama kılavuzları ile ilgili bilgilendirilmek istemiyordu. Bilimsel bir çalışmaya katılmış olmak ve EQUATOR ile ilgili bilgi sahibi olmakla kılavuzlar hakkında bilgilendirilme isteği arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmamasına rağmen (sırası ile p=0,106 ve p=0,326), bilimsel bir çalışmaya katılmış olmak ve İngilizce yayın sahibi olmakla meslekte çalışma süresi arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu (sırası ile p<0,001 ve p<0,001). Üniversite hastanesinde çalışanlarla eğitim ve araştırma hastanesinde çalışanların özellikleri karşılaştırıldığında, üniversite hastanesinde çalışan katılımcılarda İngilizce yayın sahibi olma açısından istatistiksel olarak anlamlı fark (p=0,017) ve eğitim araştırma hastanesinde çalışan katılımcılarda Türkçe yayın sayısı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark (p=0,05) gözlemlendi; diğer bütün özellikler iki merkezde de benzer olarak bulundu (Tablo 1).

Tablo 1. Üniversite ve eğitim ve araştırma hastanesinden katılımcıların özellikleri

	Üniversite hastanesinden katılanlar (n=140)	Eğitim ve araştırma hastanesinden katılanlar (n=84)	p
Yaş (yıl) ^a	3442±10,01	33,3±7,78	0,883
Cinsiyet (kadın) ^b	95 (67,8)	65 (77,3)	0,127
Meslek hayatındaki yıl ^c	6 (1-39)	5,5 (1-35)	0,760
Herhangi bir bilimsel çalışmaya katılma ^b	93 (66,4)	50 (59,5)	0,298
Türkçe yayın yapma ^b	71 (50,7)	42 (50)	0,918
Türkçe yayın sayısı ^c	1 (0-250)	3 (0-75)	0,005
İngilizce yayın yapma ^b	78 (55,7)	33 (39,2)	0,017
İngilizce yayın sayısı ^c	1 (0-340)	7 (0-150)	0,053
Raporlama kılavuzlarını kullanma ^b	14 (10)	10 (11,9)	0,536
Yayın yaparken raporlama kılavuzlarını kullanma ^c	1 (1-15)	1,5 (1-3)	0,548
Hakemlik yapma ^b	45 (32,1)	20 (23,8)	0,173
Herhangi bir yayını değerlendirirken kılavuz kullanma ^b	2 (1,4)	1 (1,1)	0,334
EQUATOR ağını bilme ^b	10 (7,1)	3 (3,5)	0,379
Kılavuzlar ile ilgili bilgilendirme isteme ^b	118 (84,2)	69 (82,1)	0,636

^aDeğerler ortalama±standart sapma olarak verilmiştir

^bDeğerler sayı (%) olarak belirtilmiştir

^cDeğerler ortanca ve en düşük-en yüksek olarak verilmiştir

Tartışma

Tıbbi çalışmaların temel amacı bilimsel bilgiye katkıda bulunmak ve bu şekilde sağlık hizmetini iyileştirmektir. Ancak, bilimsel çalışmalarda standardizasyon gerçekleştirilemezse, dizinde gereksiz ve gereksinim fazlası bilgiler birikecektir. Bu tür birikimi önlemek için çeşitli bilimsel yöntemlerle ilgili raporlama kılavuzları geliştirilmiştir. Bu kılavuzların içerdiği kontrol listeleri, yazarlar ve hakemlerin çalışmanın kalitesini değerlendirmelerine ve eksik bilgileri belirlemelerine olanak sağlar. Bu çalışma, çocuk hekimlerinin raporlama kılavuzları ile ilgili bilgi düzeylerini ve bu kılavuzları kullanma düzeylerini araştırmıştır. Aynı zamanda, üniversitede ve eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan çocuk hekimleri arasındaki olası farkları da incelemiştir. Çalışmamıza

katılanların sadece %20'si bu kılavuzlardan haberdardı ve %10,7'si daha önce bu kılavuzları kullanmış olduklarını belirtmiştir. Dergiler için hakemlik yapmış olanların sadece %4,6'sı bu kılavuzları kullanmış olduklarını bildirmişlerdir. Ayrıca, bu çalışmanın sonuçları, çocuk hekimleri arasında kılavuzlardan haberdar olma düzeyinin oldukça düşük olduğunu ortaya koymuştur. Veterinerlik bilim dergilerinin editörleri arasında yürütülmüş olan bir haberdarlık araştırmasının sonuçları, yanıt verenlerin %52,9'unun raporlama kılavuzlarından haberdar olduğunu göstermiştir ve katılımcıların %35,1'i bu raporlama kılavuzlarının, kendi dergilerinin yazarlar ve hakemler için hazırlanmış olduğu kılavuzlarda bulunduğunu ifade etmişlerdir (8). Dergi editörlerinin yaklaşık yarısının bu kılavuzlardan haberdar olmadığı da gözlenmiştir. Katılımcılarımızın büyük bir çoğunluğu kılavuzlardan haberdar olmamasına rağmen, %83,5'i bilgilendirilmeyi istemiştir. Çalışmalarında raporlama kılavuzlarını kullanmakta olan katılımcıların birisi hariç hepsi kılavuzlarla ilgili bilgilendirilmeyi istemiştir. Bu eksiklik, bu çalışma vasıtası ile fark edilmiştir ve her iki hastane için de raporlama kılavuzları ile ilgili bilgilendirme toplantıları planlanmıştır.

Raporlama kılavuzları, hem hakemlerin, hem de yazarların, bilimsel çalışmaların ayrıntılarını şekillendirebilme ve tanımlama yolları hakkında rehberlik sağlar ve aynı zamanda sağlık araştırmalarını daha öğretici kılar. Bu raporlama kılavuzları, özellikle hakemler için makalelerin değerlendirilmesini çok daha kolaylaştırır. Ancak, birçok hakem kılavuzlardan haberdar değildir ve bunlardan yararlanmaz. Çalışmamızın sonuçları, dergiler için hakemlik yapmış olan 65 çocuk hekimi arasında sadece üç tanesinin (%4,6) diğer çalışmalar için hakemlik yaparken bir raporlama kılavuzu kullanmış olduğunu ortaya koymuştur. Dergi editörleri, hakemleri bu kılavuzları kullanma konusunda teşvik ederlerse, bu kılavuzlarla ilgili farkındalık artacak, bunlar daha sık kullanılacak ve bilimsel çalışmalar daha değerli kılacaktır.

En sık kullanılan kılavuzlar ayrı olarak araştırıldığında, en iyi bilinenlerin PRISMA, CONSORT ve ORION olduğu görülmüştür. Yazarlar ve hakemler için üroloji dergileri rehberlerinin içerdiği bu tür kılavuzların kullanılma oranını araştıran bir çalışmanın sonuçları, bu dergilerin sadece %25,5'inin en az bir raporlama kılavuzu içerdiğini ortaya koymuştur. Bunların arasında CONSORT en sık kullanıldı ve CONSORT dışındaki diğer kılavuzlar rehberlerin %6'sından azında dile getiriliyordu (9). Daha önce, kılavuzların çoğu randomize-kontrollü çalışmalar için geliştiriliyorken, günümüzde diğer sağlık araştırmaları

türleri için de, bu kılavuzlara artan bir şekilde dikkat edilmeye başlanmıştır (6). Buna rağmen, bazı bilimsel dergiler, yazarlar ve hakemleri EQUATOR iletişim ağı ve raporlama kılavuzları hakkında bilgilendirmek üzere öneriler sunmaktadır, çünkü birçok alanda bu farkındalık düşük düzeydedir(10, 11). EQUATOR ağı, bütün raporlama kılavuzlarını içeren bir internet ağıdır; bu tür kılavuzların en güncel şekillerine ve kontrol listelerine erişimi sağlar ve yazarların hangi kılavuzları kullanmaları gerektiği konusunda öneriler sunar (7). Çalışmamızın çerçevesi içinde, katılımcıların sadece %5,8'i EQUATOR hakkında bilgi sahibiydi ve çoğu klinik bir çalışmaya katılmış bulunuyordu. Bilgilendirilen bu katılımcıların çoğu, EQUATOR ağını hakem olarak görev aldıkları dergilerden öğrenmişti ve kongrelerde ve seminerlerde bu ağ ile ilgili farkındalığın artmasına katkıda bulunmuşlardı. Hem dergilerde, hem de diğer bilimsel ortamlarda EQUATOR ağı ile ilgili farkındalığın artırılmasının, raporlama kılavuzlarının daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlayacağına ve bunların uygulanabilirlik oranını artıracığına inanıyoruz.

Üniversite hastanelerinde çalışma sayısının daha yüksek olduğuna ve bilimsel araştırmalara daha fazla zaman ayrıldığında inanılmasına rağmen, çalışmamızın sonuçları, her iki hastanenin birçok özelliğinin (araştırma yürütülmesi, yayınlanan çalışma sayısı, bu kılavuzlarla ilgili farkındalık, bu kılavuzların kullanım sıklığı ve dergiler için hakemlik yapmak) benzer olduğunu göstermiştir. Dizinde, merkezler arasındaki farkları araştıran çalışma yoktur. Çalışmamızda, kılavuzlarla ilgili bilgilendirilme isteği yüksek düzeyde bulunmuştur. Bu nedenle, hem yazarlar, hem de hakemler, planlama, uygulama, sunum ve yayın aşamalarında bu kılavuzların ve kontrol listelerinin kullanımına teşvik edilmelidir. Araştırmanın başında bu kılavuzların kullanılması, çalışmanın bulgularını uygun ve doğru bir şekilde sunmayı daha kolay kılacaktır (12). Bu kılavuzların önerilerini birleştirerek, birçok yöntem yanlışı, çalışmanın başlangıç aşamalarında önlenilecek ve bunun sonucunda daha değerli bir çalışma ortaya çıkacaktır. Bilimsel çalışmaların her basamağında bu kılavuzların kullanılması, araştırmacıların çalışma kapsamında daha doğru veriler sunmalarına olanak sağlayacaktır ve çalışmalarını; araştırmacılar, doktorlar ve hastalar için daha yararlı kılacaktır.

Bu çalışmanın temel kısıtlılıklarından birisi, bu iki hastanede bütün akademik düzeylerdeki çocuk hekimlerini kapsadığı olması idi. Bu yanlılığın azaltılmasına çalışılmıştır, çünkü her iki hastanedeki katılımcıların profilleri benzerdi. Diğer bir kısıtlılık, çalışmanın gönüllülük temelinde yürütülmüş olması ve bazı çocuk hekimlerinin ça-

ışmaya katılmayı reddetmiş olmasıdır. Bu durum, çalışmanın sonuçlarını etkilemiş olabilir. Yine de bu durumun etkisi sınırlı olmuştur, çünkü raporlama kılavuzları ile ilgili farkındalık düzeyi genel olarak düşük saptanmıştır.

Daha fazla sayıda tıp dergisi, klinik çalışmalarda doğru ve eksiksiz raporlamayı sağlamak üzere bu tür kılavuzları kullanırsa, çocuk hekimliği ve diğer tıp alanlarında yapılan yayınların kalitesi artırılacaktır. Yüksek kaliteye sahip yayınlar yapmak üzere raporlama kılavuzlarının kullanılması gibi uygulamalar son zamanlarda artmaktadır. Ancak, çocuk hekimleri arasında, bu kılavuzlarla ilgili farkındalık ve bu kılavuzların kullanım düzeyi halen yetersizdir. Bu nedenle, raporlama kılavuzlarının farkındalığının ve kullanımının artırılması, araştırmaların daha değerli ve anlaşılabilir kılınmasına ve çalışmaların ortak bir terminoloji ile sunulmasına katkıda bulunacaktır.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik kurul onayı Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan alınmıştır (16/29).

Hasta Onamı: Tüm katılımcılardan yazılı hasta onamı alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir - E.K.O., S.K.; Tasarım - E.K.O., S.K.; Denetleme - E.K.O., S.K.; Kaynaklar - E.K.O., S.T.B., K.A., A.K.; Malzemeler - E.K.O., S.T.B., K.A., A.K. A.O.A.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi - E.K.O., S.T.B., K.A., A.K. A.O.A.; Analiz ve/veya Yorum - E.K.O., S.K.; Literatür Taraması - E.K.O., S.K.; Yazıyı Yazan - E.K.O., S.K.; Eleştirel İnceleme - E.K.O., S.T.B., K.A., A.K. A.O.A., S.K.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Mali Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Hacettepe University School of Medicine (no:16/29)

Informed Consent: Written informed consent was obtained from all participants.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept - E.K.O., S.K.; Design - E.K.O., S.K.; Supervision - E.K.O., S.K.; Funding - E.K.O., S.T.B., K.A., A.K.; Materials - E.K.O., S.T.B., K.A., A.K. A.O.A.; Data Collection and/or Processing - E.K.O., S.T.B., K.A., A.K. A.O.A.; Analysis and/or Interpretation - E.K.O., S.K.; Literature Review

- E.K.O., S.K.; Writing - E.K.O., S.K.; Critical Review - E.K.O., S.T.B., K.A., A.K. A.O.A., S.K.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

1. Simera I, Altman DG, Moher D, Schulz KF, Hoey J. Guidelines for reporting health research: the EQUATOR network's survey of guideline authors. PLoS Med 2008; 5: 139. [CrossRef]
2. Moher D, Liberati A, Tetzlaff J, Altman DG, the PRISMA Group. Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. PLoS Med 2009; 6: 1000097. [CrossRef]
3. Bossuyt PM, Reitsma JB, Bruns DE, et al. Towards complete and accurate reporting of studies of diagnostic accuracy: the STARD initiative. Standards for reporting of diagnostic accuracy. Clin Chem 2003; 49: 1-6. [CrossRef]
4. von Elm E, Altman DG, Egger M, et al. The strengthening the reporting of observational studies in epidemiology (STROBE) statement: guidelines for reporting observational studies. PLoS Med 2007; 4: 296. [CrossRef]
5. Kilkenney C, Browne WJ, Cuthill IC, Altman DG. Animal research: reporting in vivo experiments—the arrive guidelines. J Cereb Blood Flow Metab 2011; 31: 991-3. [CrossRef]
6. Moher D, Weeks L, Ocampo M, et al. Describing reporting guidelines for health research: a systematic review. J Clin Epidemiol 2011; 64: 718-42. [CrossRef]
7. Equator Network. Enhancing the QUality and Transparency of health Research. Available from: www.equator-network.org (accessed November 2015).
8. Grindlay DJ, Dean RS, Christopher MM, Brennan ML. A survey of the awareness, knowledge, policies and views of veterinary journal Editors-in-Chief on reporting guidelines for publication of research. BMC Vet Res 2014; 10: 10. [CrossRef]
9. Popham K, Calo WA, Carpentier MY, et al. Reporting guidelines: optimal use in preventive medicine and public health. Am J Prev Med 2012; 43: 31-42. [CrossRef]
10. Christensen R, Bliddal H, Henriksen M. Enhancing the reporting and transparency of rheumatology research: a guide to reporting guidelines. Arthritis Res Ther 2013; 15: 109. [CrossRef]
11. Rohrich RJ, Weinstein A. So, you want to improve your plastic surgery papers? Introducing PRS' friendly EQUATOR reporting guidelines. Plast Reconstr Surg 2015; 136: 205-8. [CrossRef]
12. Christensen R, Langberg H. Statistical principles for prospective study protocols: design, analysis, and reporting. Int J Sports Phys Ther 2012; 7: 504-11.